

За злато рђа не приања

Лектира за други разред основне школе

Ханс Кристијан Андерсен, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

Десанка Максимовић, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

ПРИЧАМ ТИ ПРИЧУ, избор из кратких прича за децу

Драгомир Ђорђевић, ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ

КРАТКЕ НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

Ханс Кристијан Андерсен

Изабране бајке

Превод
Вера Југовић

Принцеза на зрну грашка

Био једном неки краљевић који је хтео да се ожени принцезом, али правом правцатом принцезом. Тако је обишао цео свет да би је нашао, али му се свуд испречило нешто на путу. Принцеза је било много, али јесу ли

то биле праве правцате принцезе није могао никако да докучи будући да је увек било нечег што му је сметало. Вратио се кући сав потиштен јер је пошто-пото желео да се ожени правом принцезом.

докучити – схватити

потиштен – тужан, снуђен

Ко је био Ханс Кристијан Андерсен?

Ханс Кристијан Андерсен је један од најпознатијих писаца бајки на свету.

Рођен је 1805. године у Данској, у веома сиромашној породици. Због тога није могао редовно да иде у школу.

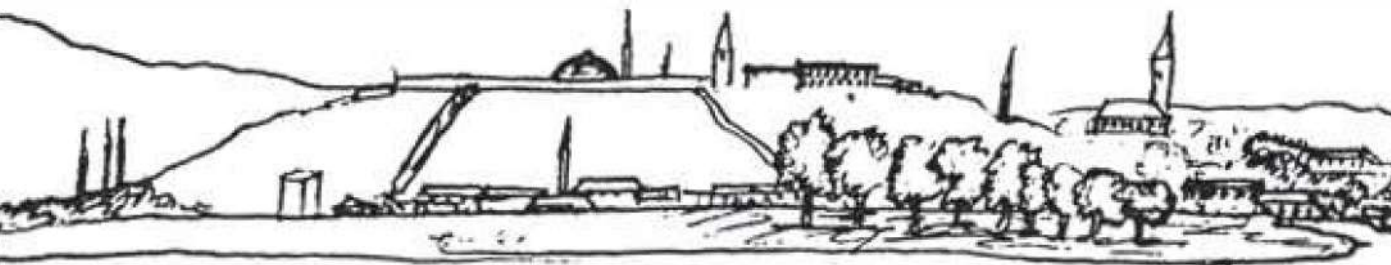
Испрва је желео да постане глумац, али је убрзо схватио како нема много талента за тај позив и окренуо се писању, коме је посветио цео свој живот. Писао је приче, романе, драме, песме... Ипак, највише од свега писао је бајке, по којима се и прославио у целом свету. Његове бајке су преведене на више од 150 језика. Поред бајки које су се нашле у овом избору, познате су и: „Ружно паче”, „Мала сирена”, „Палчица”, „Снежна краљица”...

Умро је 1875. године у својој родној Данској.

На путу кроз Србију

Андерсен је био велики заљубљеник у путовања, па је, упркос лошем материјалном стању, успео да обиђе бројне земље, попут Немачке, Шведске, Италије, Шпаније, Португалије, Швајцарске, Србије... Са свих тих путовања оставио је записане утиске и успомене – путописе.

Путовао је пешице, на коњу, мазги, поштанском кочијом, пловио је бродовима по рекама и морима, возио се железницом... На једном од тих путовања обрео се и у нашој земљи. О томе је оставио сведочанство у књизи „Базар једног песника”. Ту је описао Земун, Београд, Панчево, приповедао о нашој историји и познатим личностима.

Андерсенова скица Београда,
чува се у пишчевом музеју у Данској

базар – пијаца, радња у којој се продају разне ситнице

Десанка Максимовић

Изабране бајке

КЋИ ВИЛИНОГ КОЊИЦА

Пођите кроза шуму стазом право, онда скрените десно, па код јаруге лево заобиђите шумареву кућу и опет крените лево, па кад најзад ударите још једном надесно, у правцу старе букве, тамо је пањ где живи кћи вилиног коњица.

Она је мала, мала девојчица, весела и прозрачна као вилин коњиц. Сви до последњег створа у њеној околини воле је и мазе. Бубе, пауци, комарци, свици, мрави и патуљци радо се с њом играју. Кад пође далеко у шуму, патуљци је чувају да се не уплаши вука или медведа. Кад

падне мрак, свици долете да јој светле. Кад задрема, комарци и пчеле зује да је што пре успавају. Ако јој се воза, мрави од чашице жира направе колица, па се по њих двадесет упрегне да би могли јурити као стрела. Ако пожели да се љуља, пауци начине зачас љуљашке, обесе их о какву гранчицу и мала кћи вилиног коњица се њише на њој по цео дан.

јаруга – дубоко, уско и дугачко удубљење у земљи
ударити – овде: поћи
прозрачна – провидна

Али се једног јутра мала несташница искраде од својих другова и сама побеже на реку. Хтелo јој се да се мало по води провоза. Седне на лист букве што је стајао у води крај обале и отисне се на њему као на чамчићу низ таласе. Пловила је тако она, пловила, и била много весела посматрајући крајеве кроз које је текла река. Зечићи са обале су је задивљено гледали, никад нису видели тако мале девојчице. Патке што их је сретала дубоко су јој се клањале, а птице летеле крај ње обалом.

Све је било не може бити лепше, али несрећа се увек изненада догоди. Наишавши на неку матицу, чамац јој се преврне и она упадне у реку те се удави. А после неког времена таласи избаце на обалу тело мале кћери вилиног коњица. Туда случајно наиђе врабац, њен сусед, па кад виде да је сирота мала девојчица умрла, прхну одмах да јави њеним пријатељима. Тако се глас о њеној смрти рашири брзо по шуми и патуљци одмах отрче да однесу вест њеном оцу, вилином коњицу. Трчали су што су игда могли и нађу га крај неког потока. Чим чу шта се догодило његовој девојчици, вилин коњиц појури на ливаду где је лежало њено тело, али се патуљцима чинило да не лети ипак довољно брзо.

несташница – несташна девојчица

матица – средина речног корита где је водена струја најјача и вода најдубља

прхнути – полетети машући крилима

игда – овде: најбрже

Причам ти причу

Избор из кратких прича за децу

Бранко Стевановић

Прича из ормара

Пссст, тихо! Ову ти причу пишем шћућурен у ормару, уз танку, бледу светлост батеријске лампе... Не питај ме зашто. Сам ћу да ти кажем.

Дуго ми се прича, како и треба да буде, крчкала у глави. Сваки дан сам пажљиво подизао поклопац да проверим је ли већ доспела за употребу. Јутрос видим – јесте.

– О-хо-хо, време је – протрљам руке и седнем за радни сто, да је запишем. Али, хоћеш! Ето ти са плафона, наглавачке, зууумм, низ невидљиву нит, мог кућног љубимца, паука Плетка Стихоклепка. И већ знам шта ће да буде.

– Пишеш, а? Решио си да будеш од користи? Нема шта – обрати ми се Плетко.

Да те не оставим у недоумици: нас двојица се, у ствари, споразумевамо покретима. Имамо низ прецизних, договорених знакова. Он, на пример, мрдне својом осмом ножицом, а ја малим прстом, што значи:

- Јеси ли расположен за дружење?
- Не ометај, размишљам!

шћућурен – скупљен, згрчен
крчкати се – кувати се на слабој ватри
нит – конач
недоумица – нејасноћа
прецизни – јасни, тачно одређени

Драматика

Правопис

Речник

Све за моду

Кроз векове се мода веома мењала и у разна времена биле су популарне различите ствари. Тако су пре отприлике 150 година постале модерне веома широке хаљине. У ту сврху направљена је – кринолина.

Кринолина је крута подсукња која је доњем делу хаљине требало да дâ одговарајући облик. Те су се подсукње најпре правиле од коњске длаке и тканине, а потом и од жице. Ипак, особе које су их користиле много су трпеле због лепоте – кринолине су биле прилично тешке и није било нимало лако носити их.

Паукова мрежа

Паук плете мрежу на гранама дрвећа или у ћошкови-ма зидова. Пошто су те нити танке, провидне и лепљиве, мрежа може да зароби инсекте који је не примете. Тако их паук ухвати у замку и поједе.

А како настају те нити? Као што се у нашим устима лучи пљувачка, тако се и у пауковом телу лучи течност коју он брзо избацује из свог стомака. Од ње паук прави различите врсте нити кад се просуши: чврсте да држе мрежу, танке да би осетио вибрације (подрхтавање, померање), суве да би се њима кретао или лепљиве да улови плен.

Драгомир Ђорђевић

Изабране песме

Рецепт за деду

Потребно

Десет грама
Седих власи
Једно чело
Са сто бора
Нос ко гребен
Јака брада
Широк осмех
Попут мора

Штап и шешир
Џемпер сако
На реверу
Једна значка
Лула баба
Два унука
Син и снаја
Пас и мачка

Заборавност
Дремуцкање
Једна душа
Попут меда
Благог поглед
Брдо прича
И – готов је
Један ДЕДА

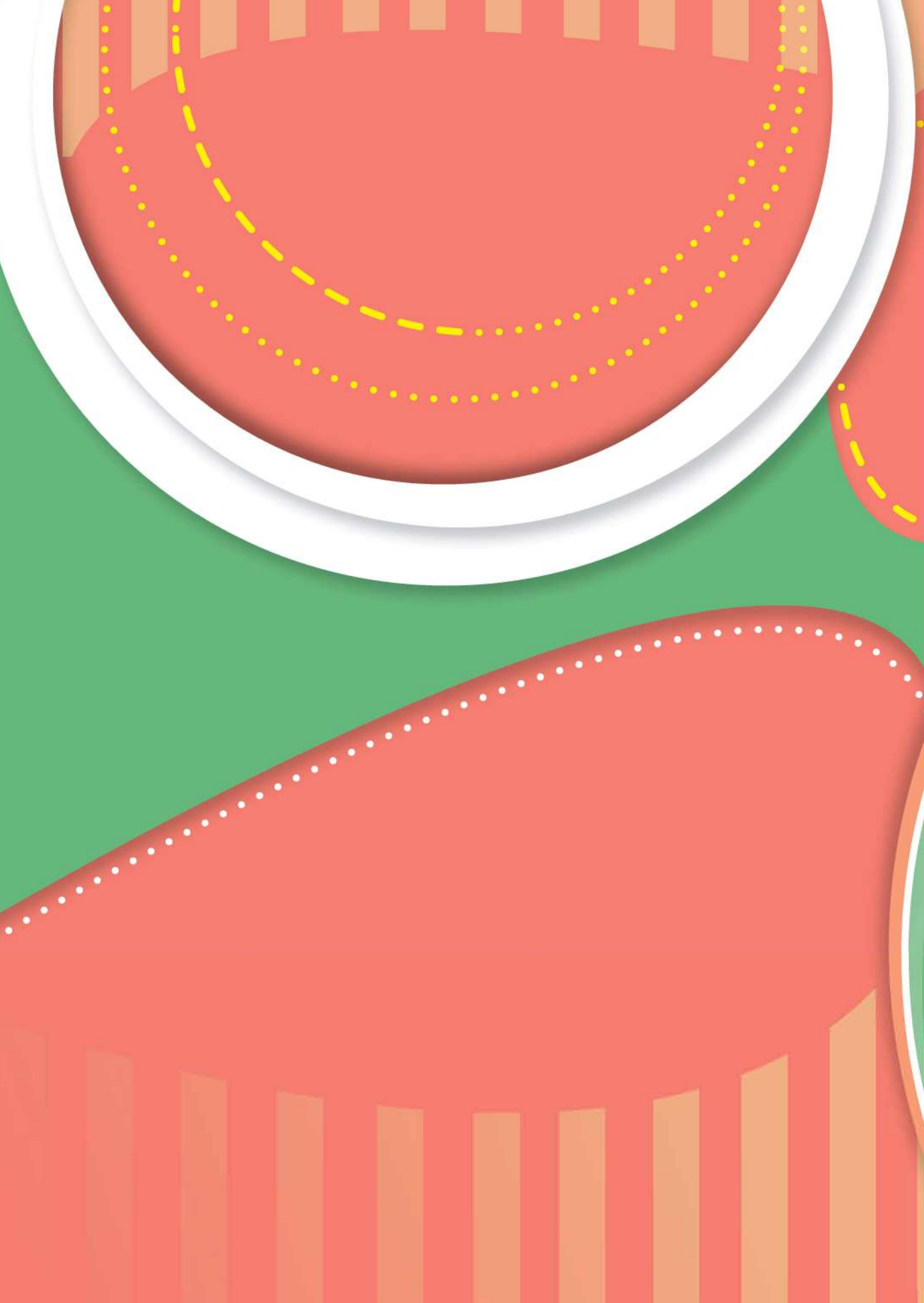
гребен – горњи део дугуљастог
брда или планине
снаја – синовљева жена

Кад сам био мали

Шољице за кафу
Тањиреће разне
Три кристалне чаше
Велике ал празне
Чинију пет ваза
Крило од ормана
Транзистор будилник
Два ТВ екрана
И сервис за чај
Са острва Бали

Све сам то разбио
Кад сам био мали

Кратке народне умотворине

Избор

Брзалице

Пусти жуту жуну у ту густу шуму.

Црн јарац, црн трн – црн јарац брсти трн.

Јадан сам ти кукавац, уједе ме скакавац,
за зло место за палац.

Лежи куја жута украј жута пута.

Нос пере, сос једе.
Једе сос, пере нос.

Јеси ли то ти ту?
Јеси ли то ту ти?
Јеси ли ти то ту?

Наврх брда врба мрда.

Свака сврака скака на два крака.

Црвена крвца из срца врца.

жуна – врста птице
куја – женка пса

Четири чавчића у чунчићу чучећи ћијучу.

Куја је залајала и пролајала.

Каменчићем ћеш ме, каменчићем ћу те.

Миш уз пушку,
миш низ пушку.

Пита Петар Павла:
„Пошто, Павле, пар патака?”

Раскиселише ли ти се опанци?

Петар Петру плете петљу.

Риба риби гризе реп.

Питала метла метлу где је метла метлу;
метла метла метлу иза врата.

САДРЖАЈ

Ханс Кристијан Андерсен, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

<i>Принцеца на зрну грашка.....</i>	4
<i>Девојчица са шибицама.....</i>	14
<i>Царево ново одело.....</i>	30

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко је био Ханс Кристијан Андерсен?	54
На путу кроз Србију	55
Светски дан књиге за децу	56
Слике од папира	57

Десанка Максимовић, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

<i>Бајка о трешњи</i>	60
<i>Кћи вилиног коњица</i>	66
<i>Орашчићи-палчићи</i>	70
<i>Сликарка Зима</i>	75

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко је била Десанка Максимовић?	81
Шта су сакура и ханами?	82
Веју, веју пахуље	83
Вилин коњиц	84

ПРИЧАМ ТИ ПРИЧУ, избор из кратких прича за децу

Бранко Стевановић, <i>Прича из ормара.....</i>	88
Дејан Алексић, <i>Једном је један дечак зевнуо.....</i>	91
Весна Видојевић Гајовић, <i>Бркљача.....</i>	95

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Упознајте ауторе	100
Све за моду.....	102
Паукова мрежа.....	103
Упознајте Астеке	104

Драгомир Ђорђевић, ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ

<i>Ми имамо машту.....</i>	108
<i>Тајанствена песма.....</i>	109
<i>Једном давно ко зна када.....</i>	110
<i>Бабе су нам сјајне.....</i>	111
<i>Све су мајке.....</i>	112
<i>Рецепт за деду.....</i>	114
<i>Кад сам био мали.....</i>	115
<i>Ја сам био срећно дете.....</i>	116
<i>Бити пекар то је сјајно.....</i>	118
<i>Стонога.....</i>	120
<i>Успон једног лава.....</i>	121
<i>Првоаприлска песма.....</i>	122
<i>Вештице су само трик.....</i>	123

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко је био Драгомир Ђорђевић?	127
Спремите се – полећемо!	128
Зашто правимо шале 1. априла?.....	130
Николо Паганини.....	131

КРАТКЕ НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ, избор

Изреке	134
Поређења.....	136
Пословице	138
Загонетке.....	141
Питалице	144
Брзалице.....	146
Разбрајалице.....	148

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ризница народне мудрости.....	154
Хајде да се играмо.....	156